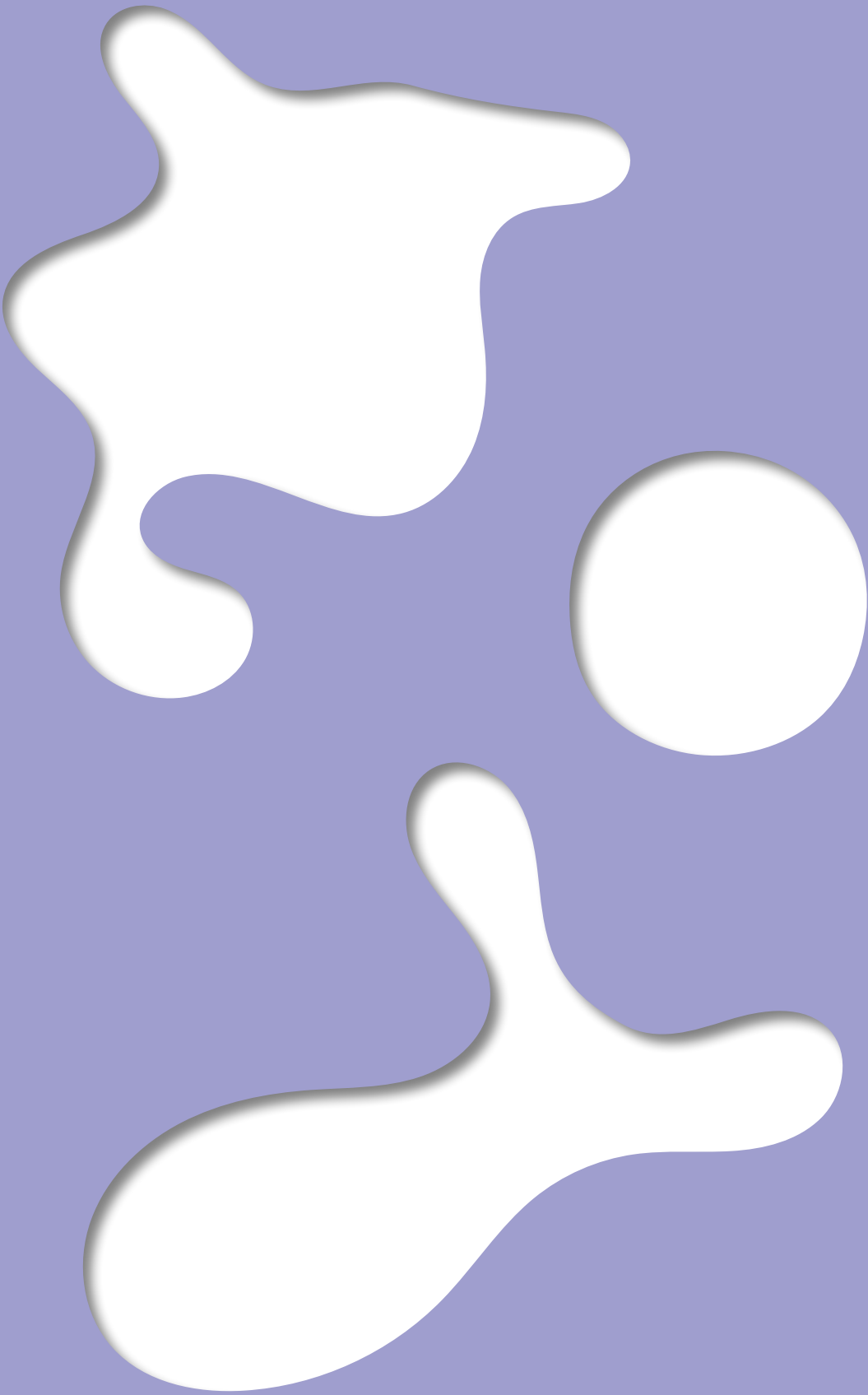

De (on)beperkte stad

10 persoonlijke verhalen over onbeperkte toegankelijkheid van de buitenruimte met een mobiliteitsbeperking

Tussenruimte #1

Social Snackbar
Gemeente Rotterdam
Dura Vermeer

De (on)beperkte stad

10 persoonlijke
verhalen over onbeperkte
toegankelijkheid van de
buitenruimte met een
mobiliteitsbeperking

Tussenruimte #1

Social Snackbar
Gemeente Rotterdam
Dura Vermeer

02	Colofon
03	Voorwoord

Interviews

07	Willem Philipsen Expert
11	Fedde Edens Ervaringsdeskundige
15	Suzanne van Ginneken Expert
19	Sana Ebrahimin Ervaringsdeskundige
23	Sonja Cordemans Expert
27	Chery Salinas Ervaringsdeskundige
31	Rita van Driel Expert
35	Astrid Waalder Ervaringsdeskundige
39	Misja Immink Expert
43	Mevrouw Stittelaar van Brenkelen Ervaringsdeskundige
47	Reflectie Social Snackbar

Deze publicatie is een initiatief van:
Rotterdam Onbeperkt
Gemeente Rotterdam
Programmalijn Sociale Impact
Dura Vermeer Bouw en Vastgoed

Onderzoek en productie is verricht door:
Social Snackbar
onderdeel van de Arttenders Group

Met de creatieve medewerking van:
Tekst: Tara Lewis en Anneke Kortleve
Fotografie: Khalid Amakran via Flowerdales Agency
Foto cover: Paul van Wijngaarden
Vormgeving: ST-DUO

Deze publicatie is tot stand gekomen
dankzij de persoonlijke verhalen van:
Astrid Waalder
Chery Salinas
Fedde Edens & Annemiek Edens-Viergever
Mevrouw Stittelaar van Brenkelen
Misja Immink
Rita van Driel
Sana Ebrahimin
Sonja Cordemans
Suzanne van Ginneken
Willem Philipsen

© 2024 Dura Vermeer, alle rechten voorbehouden

Tussenruimte #1
Deze publicatie is onderdeel van Tussenruimte: een reeks publicaties als onderdeel van de Programmalijn Sociale Impact van Dura Vermeer Bouw en Vastgoed, waarin we actief op zoek gaan naar het brede maatschappelijk debat en ander stemgeluid in complexe sociaal/fysieke opgaven.

03

**10 persoonlijke
verhalen over
onbeperkte
toegankelijkheid
van de
buitenruimte
met een
mobiliteitsbeperking**

04

We richten ons in buurten steeds vaker op inclusieve, beweegvriendelijke buitenruimten. Maar wat is dat dan en wat heb je daar eigenlijk voor nodig? In onze zoektocht naar informatie en onderbouwing stuiten we op een breed scala aan onderzoeken die eindigen in opsommingen met technische specificaties waaraan de buitenruimte moet voldoen om ‘toegankelijk’ te zijn. Maar wat we misten was een kijkje in de wereld van mensen waarvoor inclusie het verschil maakt tussen meedoen en buitengesloten worden. Tussen zelfbeschikkend of hulpbehoevend zijn. Tussen beperkt of onbeperkt deelnemen aan de samenleving. Want juist deze persoonlijke verhalen onderstrepen voor ons het waarom: de reden dat we die stap extra voor een inclusieve leefomgeving moeten doen. En waarom het belangrijk is om hier ruimte voor te maken in onze processen, gesprekken en ontwerpen, vanaf de initiële planvorming.

Als startpunt van een bredere dialoog werkten Rotterdam Onbeperkt en Dura Vermeer samen met Social Snackbar om juist dát gesprek te voeren en hierop te reflecteren. Vijf ervaringsdeskundigen met een motorische beperking én vijf experts deelden hun ervaring over hoe zij gebruikmaken van de buitenruimte. Hun verhalen belichten één perspectief: een klein onderdeel van een breder spectrum van beperkingen en een inkijkje in een van de vele belangen die we af moeten wegen. Maar we moeten ergens beginnen met luisteren om te leren.

05 Zoals Chery Salinas zo mooi verwoordde: “Mijn beperking zegt niks over wie ik ben, maar wat mijn lichaam me toestaat om te doen.” Dit omdenken biedt een verfrissend perspectief: we hebben het vaak over mensen met een beperking, maar misschien is de stad zélf wel beperkt in wat het zijn bewoners toestaat om te doen. Beperkt in het faciliteren van gebruikers die niet de norm zijn, of die niet hetzelfde als de mensen aan de tekentafel zijn. Want het toegankelijk maken van de stad is meer dan het toepassen van een lijst met eisen gebaseerd op diezelfde norm. Door op het juiste moment andere vragen te stellen en open te staan voor het verhaal van een ander faciliteren onze ontwerpkeuzes regie en eigenaarschap over hun leven. En beïnvloeden deze de kans op zelfbeschikking, mee kunnen doen en regie op jouw eigen leven. Niet slechts voor een kleine groep of ‘de ander’, want met de stijgende leeftijd en langer thuis

wonen krijgen we er allemaal op een manier mee te maken.

Het startpunt van de gesprekken was de beweegvriendelijke omgeving (sport en spel), maar bij bijna alle gesprekken ging het al snel over of überhaupt de basis op orde is. Die basis vraagt om een actieve dialoog, een stadsbrede (ruimtelijke) visie op toegankelijkheid, goed beheer van de buitenruimte en een aansluitende visie op mobiliteit als randvoorwaarden om zelfredzaam te kunnen zijn. En goed onderbouwde keuzes maken, want je kunt soms beter iets helemaal goed doen op één plek, dan overal wel iets, maar net niet. Zoals ook uit de reflectie blijkt: veel meer dan ‘alleen’ een ontwerpopgave dus.

06

Wij nodigen je uit om je te laten inspireren door deze verhalen en ze door te vertalen naar jouw praktijk. Om het gesprek aan te gaan en te blijven leren van een perspectief dat niet het jouwe is. Om zo gezamenlijk te werken aan een onbeperkte stad, waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen.

Siobhan Burger

Programmamanager Sociale Impact
Dura Vermeer Bouw en Vastgoed

Willem Philipsen

Programmamanager Rotterdam
Gemeente Rotterdam

Willem Philipsen maakt Rotterdam bewust van een inclusieve stad:

“Het helpt als mensen
zich realiseren hoe het is om
een beperking te hebben.”

Een inclusieve stad begint bij
bewustwording, zegt Willem Philipsen
van de gemeente Rotterdam.

Willem Philipsen (40) is sinds een jaar
programmamanager Rotterdam Onbeperkt
bij de gemeente Rotterdam. “Dat gaat, kort
gezegd, over hoe we mensen met een beperking
beter betrekken bij de samenleving, hoe we
ervoor zorgen dat ze beter mee kunnen doen.”
Zelf loopt hij ook met een wandelstok, dus de
toegankelijkheid van de openbare ruimte is
hem goed bekend.

Willem is de schakel tussen Rotterdammers
met een beperking en de gemeente. “Ik
ben heel erg van het warme contact tussen
burger en organisatie, maar ook van het
activeren van mensen. Ik moet van schoon-
maker tot burgemeester over dit onderwerp
kunnen spreken.” Daarnaast is hij bij uitstek
een toegankelijkheidsambassadeur: “Ik
probeer dingen die onzichtbaar blijven,
zichtbaar te maken.”

De onderwerpen die hem bezighouden zijn
divers: “Van de maatvoering van rolstoel-
parkeervakken, openbaar toegankelijke
toiletten voor mensen met een beperking,
tot het toegankelijk maken van ieder café,
restaurant en sportclub.”

Op dit moment is hij onder meer bezig met
de stoeptegels met noppen die mensen met
een visuele beperking laten zien dat er een
kruispunt aankomt. “Door die noppen wit te
maken tegen een grijze achtergrond, kunnen
veel mensen zien dat de stoep ophoudt.”

Ook zet hij zich in voor het verlagen van alle op- en afritten van de stoep. “Zodat mensen in een rolstoel *smooth* de stoep op- en afkunnen. Daarbij gaat het soms om centimeters, soms is het te steil of zijn ze niet goed aangelegd.”

Nota bene de recent gerenoveerde Coolsingel, waar Willem zijn werkplek, het Stadhuis, prominent aan ligt, is volgens hem een goed voorbeeld van een slecht ontwerp. “De Coolsingel is een draak. De fietspaden zijn heel breed, dus je kunt moeilijk oversteken met een beperking. Ook hoor ik van mensen in een rolstoel dat de ondergrond niet gewaardeerd wordt, want die prachtige natuursteen zorgt voor een trilling in je stoel.”

Pleinen of straten in Rotterdam die écht goed toegankelijk zijn, kan hij niet één, twee, drie opnoemen. “Dat is wel een teken dat er nog een hoop werk aan de winkel is.” Volgens Willem is de historische context een belangrijke verklaring voor het gebrek aan goede openbare toegankelijke ruimte. “Je moet bedenken dat we al eeuwenlang mensen met een fysieke beperking wegstoppen in instellingen in buitengebieden, omdat ze afwijken van de norm. Nu vinden we dat de samenleving voor iedereen toegankelijk moet zijn, maar daar is de samenleving nog niet op ingericht.”

Volgens hem is het sleutelwoord: bewustwording. “Daar begint verandering. Het helpt als mensen zich realiseren hoe het is om een beperking te hebben. Door verhalen te horen, of dingen te ervaren. Zo ging wethouder Faouzi Achbar een keer mee met de ervaringsdeskundige van stichting MEE en moest hij een bril op die slechthoortheid simuleert. Hij vond dat zo’n ingrijpende, verdiepende ervaring dat hij er nog regelmatig over praat.”

“Ik zou tegen architecten willen zeggen: ontwerp voor iedereen, vanuit een *universal design*-visie, in plaats van alleen maar esthetiek of grandeur, waarbij toegankelijkheid aan het einde komt.”

Een obstakel is voor Willem het tempo waarop verandering gaat. “Na twee jaar ligt de blindegeleidlijn vanaf de tramhalte naar Burgerzaken er nog maar deels. Ik ben een actiegericht persoon, ik heb daar het geduld niet voor.”

Gelukkig worden er wél stappen gezet. “Het Hofbogenpark is het eerste nieuwe park dat gemaakt wordt, dus daar wordt toegankelijkheid al in de opdracht meegenomen. En we zijn bezig met het realiseren van een super toegankelijke route, vanaf het Hofplein naar het Hofbogenpark, samen met kinderen van de Mytylschool, de Visio school en het Grafisch Lyceum.”

Vanuit het motto van het VN-verdrag Handicap: ‘Niets over ons, zonder ons’, probeert Willem namens de gemeente zoveel mogelijk te doen in co-creatie met de mensen waar het om draait. “Dus zij hebben de route gelopen en alles kunnen meegeven waar zij, soms letterlijk, tegenaan lopen.”

Wat nog een wens zou zijn? “Als ik echt utopisch mag denken – en dat doe ik graag, zou ik willen dat toegankelijkheid al wordt meegenomen in het ontwerp. Ik zou tegen architecten willen zeggen: ontwerp voor iedereen, vanuit een *universal design*-visie, in plaats van alleen maar esthetiek of grandeur, waarbij toegankelijkheid aan het einde komt.” Hij benadrukt dat dingen achteraf aanpassen juist veel geld kost. “En dan krijg je de kritiek dat het er niet uit ziet, omdat het in een bestaand ontwerp gepast moet worden.”

Scholier Fedde vindt dat er soms niet praktisch wordt nagedacht over veiligheid.

“Maar voor mij geldt dat niet, want ik zou eigenlijk een kenteken moeten krijgen”

Fedde Edens (13) houdt van gamen, muziek maken én naar buiten gaan. In zijn supercoole rolstoel met elektrische ondersteuning sjeest hij heel Prinsenland door.

Fedde werd elf weken te vroeg geboren en daardoor heeft hij CP, cerebrale parese. Zijn benen werken niet zo goed, maar zijn brein, daar is niets mis mee. Hij is momenteel herstellende van een heupoperatie. Als de pijn weg is, gaat hij meteen weer terug basketballen. “Dat doe ik nu twee jaar en dat vind ik leuk, dan kan ik lekker op mensen inbeuken.”

In Prinsenland, waar hij woont, is het volgens Fedde prima toeven als je in een rolstoel zit en graag buiten bent. De stoepen zijn breed en de wijk is mooi groen. “In de basis is het dus goed. Alleen als er een auto op de stoep staat, is dat wel vervelend. Dan wordt de stoep te smal en moet ik alsnog omkeren.

Ook ziet hij weleens dat een oversteekpunt te ingewikkeld wordt gemaakt voor mensen die slecht ter been zijn. “Zo is de T-splitsing richting de Albert Heijn, waar ik graag kom, aangepast. Nu moet je twee keer een stoepopgang over. Maar een stoepopgang is nu eenmaal lastig met een rolstoel, dat doe ik liever niet. Dus dan pak ik dat tweede stukje gewoon het fietspad.”

En dus wordt eigenlijk de plank misgeslagen. Want zo is het veiliger in theorie, maar in de praktijk niet bruikbaar. Op zich is het voor Fedde niet zo gevaarlijk, zegt hij. “Want ik ben in feite een fietser, ik zou eigenlijk een kenteken moeten krijgen.” Zijn moeder, Annemiek, lacht. “Maar niet alleen jij, ook mensen met een rollator hebben hetzelfde probleem.” “Ohja,” zegt Fedde, “Zij doen het ook. Ja, dan is het wel irritant.”

Hij gaat graag naar speeltuinen, of de voetbalveldjes in de wijk. Maar soms kan hij daar bijna niet komen. Rondom veel speeltuinen en het voetbalveld is een dijkje gecreëerd. “Dat is dan voor de veiligheid, zodat kleine kinderen er niet uit kunnen. Maar ik kan er amper in, het is 1,5 meter hoog. Dat lukt mij niet zonder hulp.” Ook zijn er speeltuinen met houtsnippers. “Als ik met mijn neefjes en nichtjes ben en zij willen daarheen, dan kan ik eigenlijk niet zoveel.”

13 In het aangrenzende park zou een mooie compensatie komen voor dit gedoe: een rolstoelschommel. Fedde keek er enorm naar uit. “Maar nu komt die er toch niet. Hij is wegbezuinigd, zeggen ze. Dat vind ik echt heel jammer.”

“Maar nu komt die er toch niet. Hij is wegbezuinigd, zeggen ze. Dat vind ik echt heel jammer.”

“Als ik met mijn neefjes en nichtjes ben en zij willen daarheen, dan kan ik eigenlijk niet zoveel.”

Maar goed, dat zijn dingen die vervelend zijn, maar Fedde ligt er niet te lang wakker van. Hij ziet het liever positief. Zo zijn er ook veel dingen die hij heel goed toegankelijk vindt. “De winkels in Prinsenland, ik kan overal wel in. Mijn favoriete winkel is de boekwinkel, ik koop daar de tegoedkaarten voor games. En ik haal graag een krantje voor mama.”

Het OV gebruikt hij niet vaak, ‘want in Prinsenland heb je eigenlijk alles wel’. Soms neemt hij de metro vanaf Kralingse Zoom. Dat gaat prima. “Ik heb wel één opmerking.” Hij lacht. “De lift. Daar stik je een moord van de lucht. Niet normaal!”

De bus gaat prima, zegt hij, maar als hij iets langer nadenkt, twijfelt hij daar toch over. “Als ik die vaak zou gebruiken, zou dat misschien wel een dingetje worden. Dan moet telkens iemand zo nobel zijn om mij naar binnen te helpen. Gelukkig hoef ik niet met de bus. Alleen als ik bijvoorbeeld naar de bios ga, met vrienden. Maar dan kunnen zij mij natuurlijk helpen.”

Iets anders waar zijn moeder zich soms zorgen om maakt, maar Fedde wat minder, misschien omdat Fedde nu eenmaal gewoon een jongen van 13 is: “Dat zijn de oversteekplaatsen. Die zijn tussen de geparkeerde auto’s gesitueerd. Omdat je met een rolstoel wat lager zit, kan een automobilist je zo niet zien als hij aan komt rijden. Ze mogen van mij wel iets meer nadenken over de veiligheid van mensen die niet boven de auto’s uitkomen.”

Suzanne van Ginneken ontwerpt het liefst ‘onzichtbaar inclusief’:

“Kinderen met een
beperking willen er ook
bij horen.”

15

Suzanne studeerde Industrieel Ontwerpen en startte in 1996 vanuit de recreatiebranche als ontwerper van speeltuinen voor onder meer campings. “Binnen was het plastic fantastic, buiten puur natuur. Dat waren echt twee verschillende werelden en ik kon op den duur bijna niet meer uitleggen waar ik voor stond.” Zo kwam de focus op natuur-speeltuinen te liggen. “Omdat ik denk dat dit uiteindelijk het beste is voor kinderen, om echt in de natuur te zijn. En dat is waar mijn hart ligt. Het laatste jaar is de vraag ontzettend toegenomen, groene schoolpleinen zijn bijvoorbeeld enorm populair.”

Inclusiviteit was vanaf het begin een thema in het werk van Suzanne. In 1997 maakte ze haar eerste inclusieve speeltuin voor Plaswijckpark. Inclusiviteit was vanaf het begin een thema in het werk van Suzanne. In 1997 maakte ze haar eerste inclusieve speeltuin voor Plaswijckpark. “Dat was nog heel onbekend, maar mijn uitgangspunt als industrieel ontwerper is om vanuit de gebruiker te denken. Alleen focust de literatuur over inclusief ontwerp alleen op het makkelijk en toegankelijk van ruimte maken. Terwijl ik me afvroeg: hoe kunnen we het zo leuk mogelijk maken?”

16

“Alleen focust de literatuur
over inclusief ontwerp
alleen op het makkelijk en
toegankelijk van ruimte
maken. Terwijl ik me af-
vroeg: hoe kunnen we het
zo leuk mogelijk maken?”

Voor haar eerste onderzoek sprak ze onder meer met een fysio om te kijken wat zij belangrijk vonden. “En ik betrek ze nog steeds in een vroeg stadium. Ook praat ik veel met ouders en kinderen. Want als niemand weet dat de speeltuinen er zijn, worden ze ook niet gebruikt. Je wilt eigenlijk van tevoren al een fanclub van de plek. En het is belangrijk om achteraf te kijken wat er wel en niet werkt.”

Bij voorbeelden van goede inclusieve plekken in de openbare ruimte komt ze eigenlijk alleen bij haar eigen ontwerpen uit. “Zoals een toegankelijke boomhut en het Ettegerpark in Zutphen, een klein, groen wijkpark. Wat ik daar heb uitgevonden is ‘onzichtbaar inclusief’. Dus iedereen kan het gewoon gebruiken en zichzelf zijn, zonder dat het stigmatiserend is.” Dit laatste is bijvoorbeeld wel het geval bij een rolstoelschommel. “Daar zit een hek omheen, dus je bent net een aapje in een kooitje, je kunt er niet samen op en alleen als je een rolstoel hebt. Maar dat wil je helemaal niet, je wilt er gewoon bij horen.”

Belangrijke ontwerpthema's in de inclusieve speeltuin zijn wat Suzanne betreft verschillende niveaus én kunnen kiezen. “Zowel in de structuren van de paden, als op detailniveau in speeltoestellen, kun je moeilijke en makkelijke dingen doen. Zo kan een kind kiezen.”

Een hulpmiddel hierin is de 'samenspeelbril', legt ze uit, want niet elk onderdeel van de speeltuin hoeft voor iedereen te zijn. "In een inclusieve speelplek is iedereen welkom, kan een meerderheid van de speeltoestellen door iedereen worden bereikt en is de helft voor iedereen bespeelbaar." Op die manier is een speeltuin geschikt en uitdagend voor alle kinderen. "Het gaat ook niet altijd om welke fysieke beperking een kind heeft, het hangt voor een groot deel van hun karakter af, of ze iets wel of niet durven."

Samenspelen en ontmoeting zijn volgens Suzanne belangrijk in een speeltuin. "Een moeder vertelde me dat ze zo blij was dat haar kind met beperking niet de hele tijd werd achtergelaten omdat de andere kinderen wegreiden, van toestel naar toestel. In plaats daarvan zaten ze allemaal op de grond met water te spelen."

17 Om de openbare ruimte toegankelijker te maken zouden ontwerpers wat haar betreft opgeleid moeten worden in specifiek deze materie. "Landschapsarchitecten leren bijvoorbeeld nu al niets over spelen. Daar gaat het al mis." Ook zijn er praktische dingen waar ze rekening mee moeten houden. "Van een speeltuinvereniging mag je ook wel verwachten dat ze een toegankelijk toilet hebben, met een verschoontafel waar een volwassen gewicht op past. Het liefst mét een tillift. Veel ouders gaan niet naar een speeltuin als er geen toegankelijk toilet is met een grote verschoontafel".

"Daar zit een hek omheen, dus je bent net een aapje in een kooitje, je kunt er niet samen op en alleen als je een rolstoel hebt. Maar dat wil je helemaal niet, je wilt er gewoon bij horen."

"Het gaat ook niet altijd om welke fysieke beperking een kind heeft, het hangt voor een groot deel van hun karakter af, of ze iets wel of niet durven."

Wat dat betreft hebben ouders liever één goede toegankelijke speeltuin in de regio, dan meerdere kleine speeltuinen in de buurt, die eigenlijk net niet goed uitgerust zijn. "Ze zijn toch gewend om vaak in de auto te stappen, dus ze vinden het niet erg om een stukje te moeten rijden, als de speeltuin maar écht geschikt is voor hun kind."

Het liefst zou ze zien dat speeltuinen op een website de faciliteiten ook vermelden, zodat mensen weten wat er wel en niet is. "Dit soort gezinnen zijn vaak al enorm belast, dus een bezoek aan de speeltuin is echt een uitzondering, een luxe. Dan is het heel fijn om te weten dat je ergens gewoon naartoe kunt."

"Dit soort gezinnen zijn vaak al enorm belast, dus een bezoek aan de speeltuin is echt een uitzondering, een luxe. Dan is het heel fijn om te weten dat je ergens gewoon naartoe kunt."

Sana Ebrahimin zoekt op haar elektrische rolstoel door de Rotterdamse straten:

“Op Zuid is de stoep vaak lekker breed.”

19

Kapotte liften of scooters op ‘haar afritje’, scholier Sana Ebrahimin laat zich niet ontmoedigen om alleen op pad te gaan.

Sana Ebrahimin (18) heeft spierdystrofie en zit in een elektrische rolstoel. De Rotterdamse straten en stoepen vindt ze goed toegankelijk. Met name op Zuid zijn de straten lekker breed en is er genoeg ruimte voor Sana en haar rolstoel. Ook in het centrum kan ze goed manoeuvreren.

“Natuurlijk zijn er weleens van die fietsen of scooters die precies op jouw afritje staan, dat is wel vervelend. Het zou fijn zijn als die misschien een vaste plek zouden hebben, of als je een boete krijgt als je hem daar neerzet.” Ook zouden de tegels van haar wat platter mogen. “Nu is het soms wel hobbelig.”

Ze deed mee aan een ontwerpwedstrijd voor het nieuw aan te leggen Hofbogenpark én won, met een ontwerp van een rolstoel-skatebaan. “Dat bestaat nog helemaal niet in Rotterdam. Het idee is dat je kunt skaten met je rolstoel, omdat het niet te steil is. Met obstakels waar je op en afkunt. Dat lijkt me geweldig.” Eigenlijk kent ze geen plekken in Rotterdam die speciaal ontworpen zijn voor mensen in een rolstoel. “Zoiets is er geloof ik ook niet, dat is wel jammer.” Ze bedacht ook stoplichten met sensoren die aanvoelen of er iemand is, in plaats van knopjes waar je op moet drukken. “Aftelstoplichten zouden ook terug mogen, die we vroeger gewoon hadden in Rotterdam.”

20

Een fijne plek vindt ze winkelcentrum Zuidplein en een favoriet uitje is de bioscoop. “Maar helaas zijn daar maar weinig rolstoelplekken.” Dat maakt het ingewikkeld om met een groepje van school samen naar de film te gaan. Buiten afspreken doet ze niet vaak. “Ik spreek vaker binnen af, ik ben 18 en een beetje te oud om buiten te spelen. Ik ga weleens naar een parkje in de buurt van mijn huis met een vriendin, dan doen we daar een rondje en kletsen we.” Er zijn zowel harde als zachte paden in het park: wel zo makkelijk met de elektrische rolstoel.

Vijf dagen in de week gaat ze naar de Mytylschool met de schoolbus, vanaf Rotterdam Zuid waar ze woont. Dat gaat eigenlijk altijd soepel, in tegenstelling tot taxivervoer op bestelling: Trevvel. “Als ik wat wil afspreken met vrienden of naar de film, kan ik hen bellen. Maar zij zijn vaak laat, of ze komen helemaal niet. Laatst heb ik twee uur staan wachten.”

21 Een alternatief is zélf de metro pakken, maar ook dat brengt wel uitdagingen met zich mee. Het dichtstbijzijnde metrostation is Slinge. “Maar daar is de lift al twee maanden stuk. En toen ik bij de volgende halte wilde overstappen, was die lift ook stuk. En je kunt niet overal overstappen, dus dat maakt het wel heel lastig.” Ze snapt niet waarom het zo lang duurt voordat de liften gemaakt worden. “Het lijkt wel alsof het een vorm van bezuinigen is.”

Ook vormen haltes waar maar weinig mensen zijn een probleem, want als de liften wél werken heeft Sana altijd iemand nodig om op het knopje te drukken. “Dan ben je soms lang aan het wachten voordat er iemand is die kan helpen. Een keer vergat iemand toen ik eenmaal binnen was om daar ook op de knop te drukken, want haar metro kwam eraan en die moest ze halen. Toen zat ik in de lift vast.”

Uiteindelijk heeft ze zichzelf na twintig minuten kunnen redden door omhoog te klimmen naar de knopjes en die met haar arm in te drukken.” Het zijn allemaal obstakels die ervoor zorgen dat ze veel tijd kwijt is. “Dan ben je weer laat thuis en het kost onnodige energie.”

“Een keer vergat iemand toen ik eenmaal binnen was om daar ook op de knop te drukken, want haar metro kwam eraan en die moest ze halen. Toen zat ik in de lift vast.”

Sonja Cordemans trekt erop uit met de leerlingen van de Mytylschool:

“Passen we hierdoor, is altijd de vraag.”

23

Een uitje van de Mytylschool vergt het nodige geduld én voorbereiding, weet docent Sonja Cordemans na zestien jaar. Ze vertelt over de school en de uitdagingen om met haar klassen iets te ondernemen. Daarbij ligt de focus nét iets meer op het openbaar vervoer dan de buitenruimte.

Sonja Cordemans (41) werkt al zestien jaar op Mytylschool de Brug in Schiebroek (Rotterdam), een school voor leerlingen met een fysieke beperking. Ze geeft kunstles, is decaan en ondersteuningscoördinator. “We hebben een klein schooltje met 75 leerlingen, die uit de hele regio komen.”

Ze werkt al sinds ze zich kan herinneren met mensen met een beperking, haar eerste bijbaantje tijdens de kunstacademie was al met kinderen met Down en autisme. “Ik heb zelf ook een dochter met Down, ik houd ervan om mensen te helpen die iets extra's nodig hebben.”

Ze kwam per toeval terecht op de school toen haar moeder, werkzaam op de Mytylschool, vrij vroeg voor Sonja's diploma-uitreiking als kunstdocent en de school zei: dan kan ze meteen hier komen invallen. “Eigenlijk wilde ik geen docent worden want ik was bang voor karma. Zelf was ik niet altijd een lieverdje in de klas.” Lachend: “Maar dat viel heel erg mee. Ik vind pubers hartstikke leuk.”

24

De Mytylschool zelf is zo ingericht dat kinderen met een rolstoel zich makkelijk kunnen verplaatsen: geen drempels, grote liften, aangepaste toiletten en brede, met ijzeren platen verstevigde deuren. “Daar kunnen ze lekker tegenaan rammen en ze kunnen door het hele gebouw sjezen, zonder dat iemand ze moet helpen.”

Het hoogtepunt op school is gym. “Dat is echt hun lievelingsvak. Iedereen kan meedoen, allemaal door elkaar heen. Hockey en trefbal zijn heel populair.” De middelbare school heeft niet echt een buitenruimte, die van de basisschool is vooral kaal en groot. “Best saai, maar dat is voor de rolstoelers juist ook wel fijn. Natuurlijk zien struiken er gezelliger uit, maar ze gaan toch geen heksensoep maken in de bosjes. Ze willen gewoon kunnen rijden.”

Leerlingen komen bijna allemaal met leerlingenvervoer, vanuit Boskoop tot Oude Tonge. “Die zitten drie á vier uur per dag in de taxi, het eerste uur is de helft van de klas er nog niet. Soms worden ze vergeten, dan zitten ze na twee uur nog te wachten op school.”

“Die zitten drie á vier uur per dag in de taxi, het eerste uur is de helft van de klas er nog niet. Soms worden ze vergeten, dan zitten ze na twee uur nog te wachten op school.”

Ze benadrukt dat dit extra heftig is, omdat de kinderen juist beperkt belastbaar zijn. “En dan hopen we eigenlijk nog dat ze thuis huiswerk maken en iets leuks doen.”

Voor wie het OV wél een optie is, is de bushalte recht tegenover een uitdaging om te bereiken, een zebrapad ontbreekt en meerdere leerlingen én medewerkers zijn op de drukke Ringdijk al aangereden. Als de leerlingen iets ondernemen, doen ze dat vaak via de metro, de halte is twintig minuten lopen. “Dat is ook een eindje, maar de metro is wel het meest relaxt. Als ‘coördinator der festiviteiten’ vind ik het super belangrijk dat ze lekker naar buiten en ergens naartoe gaan.” Toch levert dat ook de nodige problemen op. “We wilden laatst naar het Museumpark en onderweg waren er vier kapotte liften. Dan neem ik de volgende keer toch maar de schoolbus.”

25 “We wilden
laatst naar het
Museumpark
en onderweg
waren er vier
kapotte liften.
Dan neem ik de
volgende keer
toch maar de
schoolbus.”

“Passen we hierdoor, is dan altijd de vraag. We lopen ook weleens vast. Het liefste gaan we in colonne over het fietspad, dat rijdt het fijnste.”

Voor een uurtje in het museum zijn de leerlingen al snel een hele dag op pad. “Terwijl de musea zelf vaak hele fijne plekken zijn, gelijkvloers en met veel ruimte. Daar heb je niet het gevoel dat je de hele tijd in de weg rijdt.”

Buiten is het altijd even opletten waar ze de stoep op en af kunnen en hopen dat er geen obstakels op de stoep staan. “Passen we hierdoor, is dan altijd de vraag. We lopen ook weleens vast. Het liefste gaan we in colonne over het fietspad, dat rijdt het fijnste.” Een fijn stukje buitenruimte is wat haar betreft het plein rondom het Depot. “Die is lekker breed en wijds opgezet. Het helpt ook dat de entree van het Depot goed toegankelijk is, dan voelen we ons al welkom.” Ook vindt ze het Centraal Station een goed voorbeeld. “Een mooi vlak plein en binnen heb je mooie, glazen liften die altijd werken, niet stinken en niet zijn weggemoffeld, maar midden in de ruimte staan.”

“Een mooi vlak plein en binnen heb je mooie, glazen liften die altijd werken, niet stinken en niet zijn weggemoffeld, maar midden in de ruimte staan.”

Chery Salinas zet zich in voor toegankelijke spoken word-evenementen:

“Toegankelijk is nog niet altijd inclusief.”

Ondanks dat ze behalve een stok geen mobiliteitshulpmiddelen gebruikt, is Rotterdam niet altijd de makkelijkste plek om je in te verplaatsen, zegt spoken word-artiest Chery Salinas.

Chery Salinas (31) is chronisch ziek en daardoor vaak slecht ter been en snel sensorisch overprikkeld. “Het ene moment kan ik gewoon normaal rondlopen en het andere moment heb ik een wandelstok nodig óf lukt het helemaal niet, omdat ik mijn benen niet zover krijg. In dat geval blijf ik thuis, want mijn wandelstok is op dit moment mijn enige mobiliteitshulpmiddel.”

Ze heeft onder meer fibromyalgie, waardoor ze beperkt is met chronische pijn en vermoeidheid, PNEA's (stuip trekkingen waarbij ze bij bewustzijn blijft), spierkracht die wegvalt en cognitieve uitdagingen. “Ik kan niet altijd traplopen en geen lange afstanden afleggen.”

Inmiddels heeft ze een goede balans gevonden in haar leven om minimaal last te hebben van haar ziektes. “Ik heb een jobcoach die helpt met aanpassingen aan mijn werkplek, zodat ik bijvoorbeeld comfortabeler kan zitten en langer kan werken.”

Chery is al tien jaar spoken word-artiest en werkt sinds dit jaar bij Stichting Spraakuhloos, een organisatie die spoken word-evenementen organiseert. “Ik houd me specifiek bezig met toegankelijkheid en het project Spraakuhloos Onbeperkt, waarin we meerdere spoken word-workshoptrajecten doen voor mensen met allerlei soorten beperkingen.”

Of ze zich in Rotterdam goed kan verplaatsen? “Ligt eraan waar ik heen moet, is het eerlijke antwoord. Ik woon in Noord en als ik naar plekken moet waarmee de verbinding niet direct, makkelijk of snel is, dan kan het een uitdaging vormen. De drempel wordt dan flink verhoogd.” Ze benadrukt dat het voor haar per dag verschilt. “Als ik me goed voel kan ik voor mijn gevoel de wereld aan, maar op dagen dat het fysiek of cognitief wat minder gaat, ben ik afhankelijk van of ik kan worden gebracht en gehaald.”

De frequente wegwerkzaamheden in Rotterdam vormen voor haar wel een obstakel. “Het zorgt er nog weleens voor dat als ik met mijn wandelstok loop, ik niet weet of ik stabiel langs bepaalde routes kan. Maar ik ondervind nog altijd veel minder last dan iemand in een rolstoel of met een geleidehond of -stok. Dus ik zit echt aan de bevoorrechte kant van het spectrum van beperkingen.”

29 Drukte in de stad, zoals tijdens de spits, probeert ze zo veel mogelijk te vermijden. “Want dan raak ik sensorisch overprikkeld en dat leidt tot extra vermoeidheid en pijn.” Als het niet te druk is, is het centrum van Rotterdam voor haar een fijne plek. “Je bent overal best wel snel, de verbindingen zijn goed. Er zijn relatief veel plekken om te zitten, maar dat is vooral horeca. Het lijkt alsof er tegenwoordig minder bankjes zijn. Als je altijd een consumptie moet bestellen is dat voor veel mensen wel een drempel.”

“Het lijkt alsof er tegenwoordig minder bankjes zijn. Als je altijd een consumptie moet bestellen is dat voor veel mensen wel een drempel.”

Buiten het centrum zijn de loopafstanden tussen de verschillende openbaar vervoerhaltes voor haar eigenlijk vaak net te groot.

In de culturele sector en tijdens evenementen valt haar op dat ze soms wel toegankelijk zijn maar nog niet inclusief. “Vaak hebben ze een beperkt aantal rolstoelplaatsen, ergens achterin. Of mensen in een rolstoel hebben een hele andere ervaring, omdat ze ergens via een grimmige afgezonderde zijingang naar binnen moeten.” Ook is de informatieverstrekking nog niet voldoende, zegt ze. “Voor mensen met een beperking is het niet altijd duidelijk of ze naar een evenement kunnen als ze gebruik maken van een mobiliteitshulpmiddel, of als ze een visuele of auditieve beperking hebben.” De spoken wordscene is relatief inclusief, maar ook daar valt nog de nodige winst te behalen, zegt ze. “En dat proberen we stapje voor stapje, want je kunt niet alles in één keer doen.”

De openbare ruimte op orde is slechts de basis, zegt Rita van Driel:

“Nu nog plekken buiten waar mensen met fysieke beperking in beweging komen.”

31

Buiten sporten is belangrijk voor mensen met een fysieke beperking, zegt Rita van Driel van Rotterdam Sport Onbeperkt. Als onafhankelijk adviseur, mét open houding, krijgt ze veel voor elkaar.

Rita van Driel (63) wordt sinds begin vorig jaar ingehuurd als projectleider van Rotterdam Sport Onbeperkt bij de gemeente Rotterdam en werkte lang met sporters met een fysieke beperking. Ze was zelfs bestuurder bij het Internationaal Paralympisch Comité, het hoogste bestuursorgaan als het gaat om sporten met een beperking.

32

De eerste ervaringen met sporters met een beperking hebben haar leven veranderd, zegt Rita. “Ik was coach van het jeugdteam langlaufen bij de skibond. Ineens stonden er twee blinde skiërs bij ons binnen en mijn baas vroeg mij om met ze aan de slag te gaan. Ik wist er niks vanaf, dus dacht: waarom ik?” Ondanks dat ze niet goed wist wat ze met de opdracht aan moest, werd al snel haar creativiteit getriggerd. “Omdat het mij echt aan het denken zette over mijn rol als coach. Ik had twee blinde skiërs die naar de Paralympische Spelen wilden, maar mij niet konden zien. Hoe kon ik hen beter maken?”

Haar basishouding van toen, is nog steeds een les die ze aan anderen meegeeft: “Mensen met een beperking weten vaak veel beter wat ze nodig hebben om mee te kunnen in de maatschappij dan jij. Dus stel je daarvoor open en vraag hén wat ze willen.” Rita’s huidige opdracht gaat over meer kansen voor mensen met een handicap om mee te doen met sport. “Dus ik ben bezig met sportaanbieders, maar ook met buitenruimte en ik bemoei me inmiddels ook met speeltuinen.”

Binnen de gemeente is het een uitdaging om de verschillende afdelingen met elkaar te verbinden als het gaat om toegankelijkheid, merkt ze. “Dus in Schiebroek wordt een grote campus gebouwd voor kinderen met een beperking, waaronder de Mytyschool. Alleen is nog helemaal niet nagedacht over de verbinding van het gebouw met de rest van de omgeving.”

Vanuit haar onafhankelijke rol krijgt ze veel gedaan. “Het helpt ook dat ik de kennis, ervaring en senioriteit heb. Mensen zijn blij dat iemand zo’n uitdaging oppakt, want eigenlijk hebben veel mensen daar geen tijd voor.”

Als het gaat om bewegen en toegankelijkheid is dat een breder vraagstuk dan alleen mensen in een rolstoel, benadrukt Rita. “Inclusiviteit gaat ook over vergrijzing en jonge gezinnen: rollators, kinderwagens – en fietsen. Het is voor veel meer mensen fijn als dingen beter toegankelijk zijn. En: dat hoeft ook helemaal niet op een betuttelende manier.”

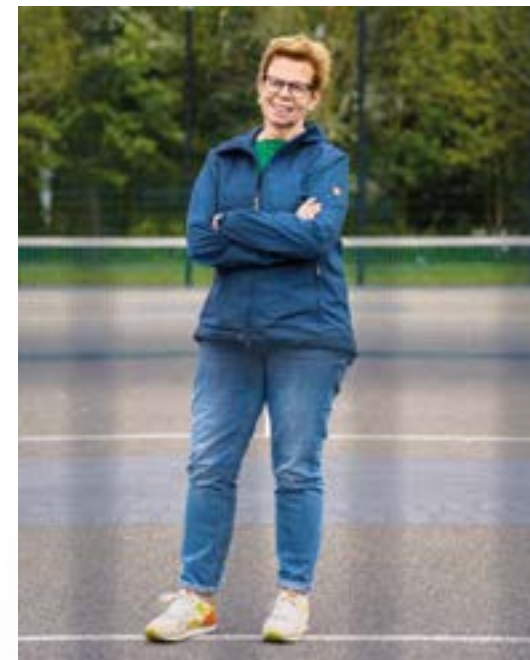
33

Ze noemt als voorbeeld een gesprek met iemand van de gemeente over de route van de Mytyschool naar een speeltuin, waarvan het fijn is als deze niet vol met gaten en boomstronken ligt. “Hij gaf toen aan dat dit pad regelmatig onder water staat en ze daar écht niks aan kunnen doen. Alleen dat is voor die kinderen een minder groot probleem dan een gat in de weg, ze moeten wel vaker door een plas.” Nuance is belangrijk, benadrukt ze. “Je moet niet te krampachtig denken, want je wilt zeker op zo’n school dat kinderen leren om dingen zelfstandig te doen.”

“Je moet niet te krampachtig denken, want je wilt zeker op zo’n school dat kinderen leren om dingen zelfstandig te doen.”

“Inclusiviteit gaat ook over vergrijzing en jonge gezinnen: rollators, kinderwagens – en fietsen.”

De openbare ruimte in Rotterdam vindt ze globaal genomen niet goed. “Op sommige plekken is het oké, maar daar is ook alles mee gezegd. Dat zit hem ook in onderhoud, in bijvoorbeeld die gaten in de weg, of dingen die in de weg staan. Borden die midden op een doorgang worden neergezet.” Iets meer vloeiende ontwerpen, in plaats van haakse bochten, zou ze graag zien. “Volgens mij is dat voor iedereen fijner.”

In Japan valt het haar op dat de toegankelijkheid een stuk beter is. “Alleen zie je daar geen mensen buiten met een beperking, want die zijn niet ondernemend genoeg om zelf op pad te gaan. Dat is de andere kant van het verhaal.”

Zorgen dat de openbare ruimte goed toegankelijk en op orde is, noemt Rita de basis. “Je hoopt dat er plekken buiten zijn waar ze in beweging komen en dat zie ik nog helemaal niet. Terwijl buiten sporten juist zo belangrijk is. En als die er komen is het belangrijk dat je iets doet aan programmering. Alleen dingen neerzetten is niet genoeg.” Jongeren kunnen bijvoorbeeld uitgedaagd worden met urban sports. “Door kleine *ramps* neer te leggen leer je ze ook om gaan met obstakels, want die komen ze nou eenmaal tegen op hun pad.”

Sommige plekken kunnen ook goed geschikt zijn voor mensen met én zonder beperking. “Zoals basketbal, of sporten op kunstgras als je ervoor zorgt dat er een verharding onder het veld zit. Je moet er alleen van tevoren over nadenken. Het zou mooi zijn als dit steeds vaker gebeurt.”

“Door kleine *ramps* neer te leggen leer je ze ook om 34
gaan met obstakels, want
die komen ze nou eenmaal
tegen op hun pad.”

Astrid Waalder rijdt met haar rolstoel het liefst op een geasfalteerd fietspad:

35

“Als ik kijk naar de jeugd dan kunnen die dingen met een rolstoel die ze vroeger met een skateboard deden.”

Zowel in haar eigen rolstoel als met groepen van de Zonnebloem, ervaart Astrid Waalder de prettige én minder geslaagde stukken toegankelijke stad in Rotterdam.

Astrid Waalder (59) zit sinds 2016 door ziekte soms in een compacte, elektrische rolstoel. “Vooral als ik mijn rechterkant te veel belast heb, schakelt deze uit. Aan de buitenkant zie je het niet maar aan de binnenkant is het bij mij, op zijn Rotterdams gezegd: een beetje rot.”

Als het gaat over de openbare ruimte in Rotterdam is ze doorgaans tevreden over de stoepen. “Je kunt overal redelijk goed oversteken. Maar door het aanleggen van glasvezel overal is het nu eigenlijk een ramp, met al die opengebroken straten.” Het oversteken van een druk kruispunt kan ook nog weleens een uitdaging zijn. “Ik steek dan vaak mijn hand op om aan te geven: ‘Jongens, ik kan niet zo snel’, dat helpt wel.”

Ze is regelmatig bij haar moeder in Schiebroek. “Daar groeien de heggen van de tuinen helemaal over de stoep heen en kun je er niet langs. Dan moet je weer helemaal terugrijden.” Een alternatief is achteruit de stoep af met de rolstoel. “Maar ik ben al twee keer uit de bus gevallen toen ik met Trevvel reisde, dus ik maak geen wheelies meer.” Ze heeft sindsdien permanent kiepwielen op haar rolstoel, om niet achterover te vallen.

Het lekkerst rijdt een geasfalteerd fietspad. “Ik heb wel cursussen gedaan, om te leren met de rolstoel om te gaan. Maar je moet toch altijd van tevoren goed kijken hoe je het beste kan rijden.” Ze denkt dat het meespeelt dat ze niet de jongste meer is. “Als ik kijk naar de jeugd dan kunnen die dingen met een rolstoel die ze vroeger met een skateboard deden.”

36

Astrid is vrijwilliger bij De Zonnebloem, een stichting die zich inzet voor mensen met een fysieke beperking. Ook is ze en voorzitter van het bestuur van de afdeling Rotterdam-Groot Schiebroek. Als ze op stap is met groepen van de Zonnebloem ervaart ze eigenlijk geen problemen. “Het is iets ingewikkelder met de wat zwaardere mensen die niet meer zelf uit de rolstoel kunnen komen. Die worden dan door twee vrijwilligers vanuit de rolstoel in een stoel in de bus gehesen.”

Eenmaal buiten is met name de Coolsingel moeilijk zegt ze. “Die heeft heel veel trambanen en daar blijf je dan met je wielen insteken. Je zit niet altijd vast, maar je krijgt wel een optater en dat is niet lekker voor je rug. Dat is met de tram sowieso wel een probleem, er is eigenlijk heel vaak niet echt een plek waar rolstoelen makkelijk over het tramspoor kunnen.”

De Lijnbaan is dan weer wél prettig, vindt Astrid. “Echt een voorbeeld van waar het wel goed gaat. Je kunt daar makkelijk rijden met de rolstoel en er zijn geen auto's. Het is daar te behappen omdat het rustig is. Je kunt even stoppen en even kijken, zonder dat je op de weg moet letten. Hetzelfde geldt voor het Binnenwegplein om de hoek en het Zuidplein. Eigenlijk alle overdekte winkelcentra zijn goed te doen.”

Dat geldt helaas nog niet voor de meeste winkels. “Ik ben dan ook bezig met een initiatief om winkels rolstoelvriendelijker te maken. De wereld vanuit een rolstoel is echt een hele andere wereld. Als je in een supermarkt bent kun je vaak nergens bij. Mensen kijken over je heen, praten bijvoorbeeld vaak tegen mijn man, of gaan langzamer praten, alsof ik niet helemaal goed ben.”

“Eigenlijk alle overdekte winkelcentra zijn goed te doen.”

“Als je in een supermarkt bent kun je vaak nergens bij. Mensen kijken over je heen, praten bijvoorbeeld vaak tegen mijn man, of gaan langzamer praten, alsof ik niet helemaal goed ben.”

Ze zou het liefste zien dat iedereen dezelfde behandeling en kansen krijgt. “Ik heb nog het geluk dat ik een kleine rolstoel heb. Maar probeer maar eens met een scootmobiel een winkel binnen te gaan. Vergeet het maar. Dus dan ben je afhankelijk van heel veel mensen. Terwijl je als je een folder krijgt met een aanbieding er zélf op uit wilt!”

Misja Immink organiseert Gelukswandelingen:

“Als de weg hobbelig is zeg ik: Gratis rug- en billen massage!”

39 Misja Immink wandelt met vrijwilligers en bewoners van verzorgingstehuizen door Rotterdam, op zoek naar geluk. Hij kent op straat en stoepniveau de Rotterdamse knelpunten.

Kunstenaar Misja Immink (48) organiseert ‘Gelukswandelingen’ voor bewoners van verzorgingstehuizen. Met een hele stoet ouderen, veelal in rolstoel of met rollator, gaat hij samen met vrijwilligers uren op pad. Dat kunnen scholen zijn met kinderen vanaf groep 5 tot en met de universiteit. Maar ook bedrijven en organisaties én ze hebben een groep van individuele vrijwilligers die regelmatig meewandelt.

De wandelingen begonnen 12 jaar geleden toen Misja door Museum Rotterdam werd gevraagd om mee te doen aan een project waarbij mantelzorgers werden gekoppeld aan kunstenaars. “Herman was een man van 80 die voor zijn partner, die een dubbele spierziekte had, veilige wandelingen had gemaakt. Zo kon hij toch nog onderdeel uitmaken van de stad.” Herman had routes bedacht die ze met een rolstoel makkelijk konden lopen, met plekken onderweg waar hij naar het toilet kon. Samen met Misja werden dat ‘Gelukswandelingen’, waarbij Misja kijk-, denk- en doe opdrachten verzon voor onderweg en de wandelaar werd geprikkeld om na te denken over verschillende vormen van geluk. (“Ga op zoek naar de juichwilg.”)

Humanitas Bergweg vroeg Misja de wandelingen ook voor hen te organiseren. “Daar hoorden we dat de bewoners in een rolstoel gemiddeld maar één keer per maand buitenkomen.”

“Daar hoorden we dat de bewoners in een rolstoel gemiddeld maar één keer per maand buitenkomen.”

De Gelukswandelingen kregen daarmee extra urgentie en van 25 wandelingen per jaar groeide hij uit tot ongeveer 150 wandelingen per jaar. De tochten duren zo’n 2 tot 3 uur en hij wandelt met 30 verschillende verzorgingstehuizen in Rotterdam. “Het is voor mij het leukste als ik de groep zelf kan begeleiden met mijn ‘roepstoeter’. Op een gegeven moment werd het te groot om dat nog te kunnen doen, dus ben ik bewust iets gekrompen. Ik wil geen organisatie worden.” Vroeger bereidde hij de wandelingen minutieus voor, nu loopt hij bijna altijd spontaan routes. “Maar ik ken inmiddels wel de plekken waarvan ik weet dat succes gegarandeerd is. En voor bepaalde doelgroepen kies ik routes waarbij ik zo min mogelijk hoeft over te steken.”

40

Komt hij toch obstakels tegen dan probeert hij er het beste van te maken. “Zoals laatst in het Wijkpark Oude Westen waar de weg was opengebroken, dan noem ik het gewoon de jungle tour. Als de weg hobbelig is, zoals in het Wijkpark, als je richting de West-Kruiskade gaat, zeg ik: ‘Gratis rug- en billenmassage! Sympathiek van de gemeente.’ Ik maak er een grapje van, maar als mensen last hebben van hun rug is dat echt heel heftig. Uiteindelijk komen we altijd wel waar we moeten zijn, maar sommige wegen zijn wel prettiger dan anderen.”

Het Eendrachtsplein is geen favoriet stukje stad. “Zeker met onervaren vrijwilligers is zes keer de tramrails over moeten wel pittig. En je hebt daar van die ongelijke tegels waar je moeilijk overheen komt. Dus die probeer ik wel te ontwijken. Maar ik weet niet altijd van tevoren welke weg is opengebroken.”

41 Als hij vaak de stoep op en af moet, geeft hij de voorkeur aan het fietspad. “Alleen fietsers zijn wel de meest asociale weggebruikers. Voetgangers en auto’s houden nog wel rekening met je, fietsers niet.” Wel een favoriet is de skatebaan op de Westblaak.

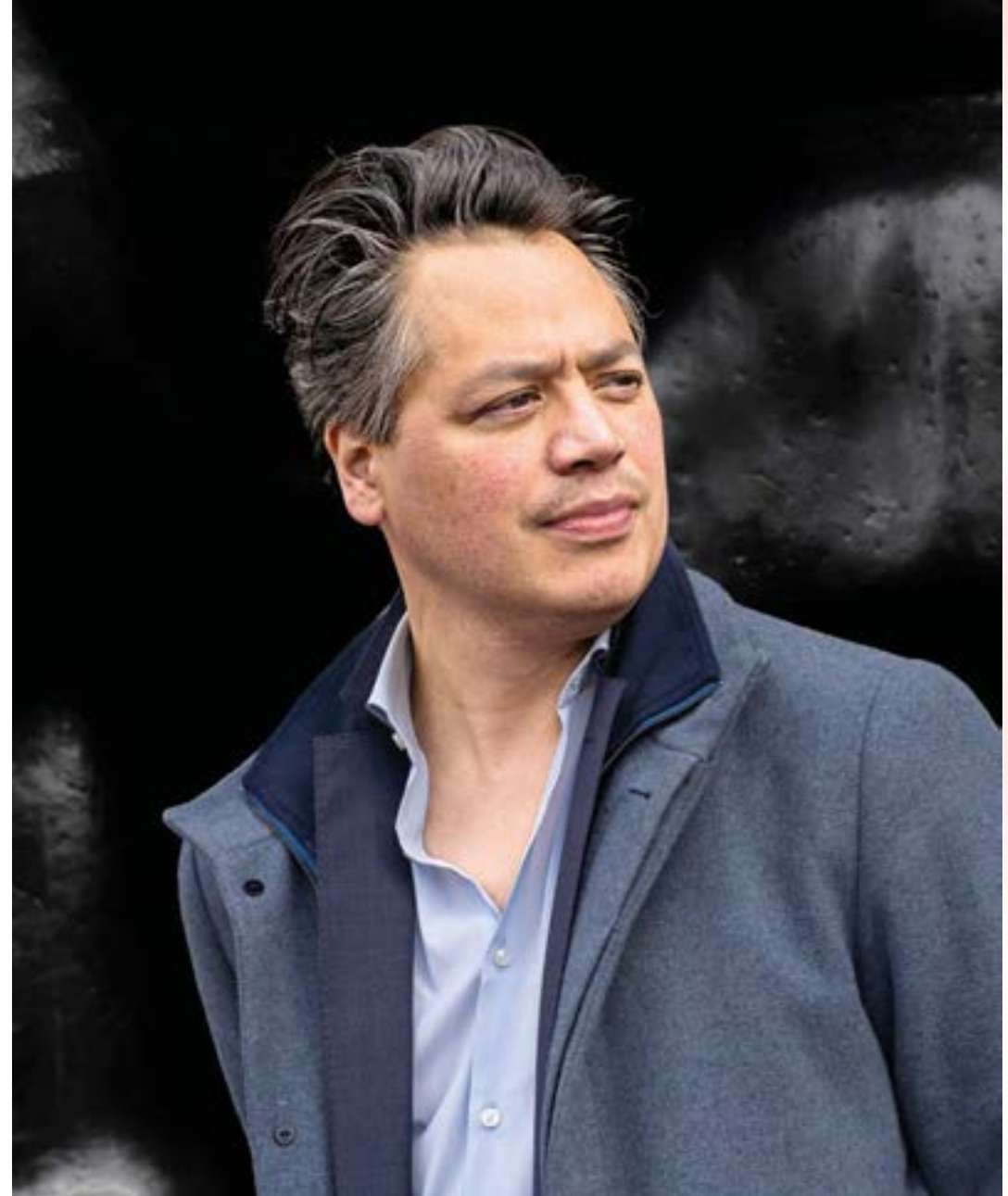
“Dat is heel lekker vlak asphalt, dat rolt lekker.” Omdat ze met een groep zijn denkt hij dat ze zich makkelijker in de openbare ruimte bewegen, dan de individuele rolstoeler, voor wie situaties soms spannend of ingewikkeld kunnen zijn. “Als groep ga je makkelijker de weg of het fietspad op als de stoep te smal is. Of als er fietsen of scooters in de weg staan. Of auto’s, midden op de stoep. En ik heb een megafoon, dat helpt ook.”

Het valt hem op dat als de buitenruimte wordt ontwikkeld er weinig rekening wordt gehouden met mensen met een fysieke beperking. “Het zou helpen als oversteekplekken niet alleen vlak zijn, maar ook meer vloeiend. We zien best vaak mensen uit hun rolstoel glijden. Een maximale stoephogte zou ook fijn zijn. En voor de mensen in een rollator, die tussendoor willen uitrusten, zijn de bankjes net te laag.”

“Het zou helpen als oversteekplekken niet alleen vlak zijn, maar ook meer vloeiend. We zien best vaak mensen uit hun rolstoel glijden. Een maximale stoephogte zou ook fijn zijn. En voor de mensen in een rollator, die tussendoor willen uitrusten, zijn de bankjes net te laag.”

Voor mensen die ondernemend zijn zouden grotere liften in het OV een uitkomst zijn. “Een groep die één voor één in de lift moet, is niet te doen. Terwijl zelfbeschikking heel belangrijk is voor ouderen, ze willen niet afhankelijk zijn van een organisatie.”

Een belangrijk element van de Gelukswandelingen is dan ook dat de wandelende bewoners van de verzorgingstehuizen niet zielig zijn, maar plezier maken en iets toevoegen aan de wijk. “Dan geven we een ‘Bellenblaasopera’, we zaaien bloemen of we bellen aan voor een praatje, omdat genoeg mensen de hele dag binnen zitten.”

Mevrouw Stittelaar van Brenkelen gaat bijna elke dag op stap:

“Dus ik heb een rollator of scootmobiel, nou en! Ik hoor er gewoon bij.”

Haar leeftijd weerhoudt mevrouw Stittelaar van Brenkelen er niet van om elke dag iets te ondernemen, van bingo in Schiedam tot de bloemenkraam in Ommoord.

Mevrouw Stittelaar van Brenkelen (83) heeft een rollator, rolstoel én scootmobiel. “Ik probeer zoveel mogelijk te lopen, maar het wordt steeds meer met de rollator.” Dat komt deels door ouderdom en deels door een evenwichtsprobleem. “Als er iemand achter me loopt denk ik altijd dat ze denken dat ik lazarus ben, omdat ik zo slinger. En als ik erop ga letten word ik zenuwachtig en dan wordt het alleen maar erger. Dat heb ik al mijn hele leven, als ik vroeger met de kinderwagen liep, raakte ik altijd al alle vuilnisbakken. Maar ik zit er niet mee hoor, want ik heb een hele mooie rollator gekregen voor mijn verjaardag.”

Ze woont sinds het overlijden van haar man alleen in een 55+ woning in Rotterdam-Schiebroek en gebruikt haar scootmobiel voor ritjes naar, bijvoorbeeld, de supermarkt. “Die zet ik dan voor de deur neer, anders ben ik bang dat ik alle rekken naar beneden sjees. Sjouwen lukt niet, want de armen willen niet meer. Dat is de leeftijd.”

Ook past het niet om altijd door te smalle deuren te komen. “Of de drempel is te hoog. En de ellende is dat je vanuit een rolstoel of scootmobiel nergens bij kan. Niet in de supermarkt, maar ook niet buiten bij de pin-automaat.” Al met al heeft ze niet het gevoel dat er rekening wordt gehouden met mensen

met een fysieke beperking. “Dat is niet leuk eigenlijk. Ik zal niet zeggen ‘deprimerend’, want ik lach overal om! Het zijn tenslotte de laatste dagen.” Ze lacht hartelijk.

Toch ziet ze wel verbeterpunten her en der. “Op de Kastanjesingel in Schiebroek zijn de heggen daar zo overhangend dat je er niet langs kan met je scootmobiel, of rollator, dan voel ik al die takken langs me gaan, dus dan moet je de weg op. En dat is weer link want ze rijden als gekken, iedereen heeft haast.” Haar dochter belde de gemeente op over de heggen. “Die zeiden dat ze zelf maar moest gaan aanbellen bij de woningen.”

Dat tegenwoordig alle stoepen netjes een open afrit hebben maakt de straten verder goed toegankelijk voor mevrouw Stittelaar van Brenkelen. “Dat is in Rotterdam goed geregeld.” Minder blij is ze met de vuilnisbakken op de stoep. “Daar word je helemaal niet goed van. Maar mensen staan daar niet bij stil, dus ik kan er ook wel om grinniken, terwijl ik zeg:

45 ‘Godverdorie, wat heb ik nou weer aan mijn fiets hangen.’” Op sommige plekken is de straat haar ook té hobbelig.

Als ze op pad gaat neemt ze regelmatig de tram. “Maar tussen de tramheuvel en de tram zit een groot gat, dus dat vind ik doodeng, omdat ik bang ben dat ik daartussen blijf hangen. En dan gaan die deuren alweer dicht. Ik heb er al een paar keer tussen gezeten. Die blauwe armen moet je dan maar als verlies nemen.”

“En de ellende is dat je vanuit een rolstoel of scootmobiel nergens bij kan. Niet in de supermarkt, maar ook niet buiten bij de pinautomaat.”

“Ik weet de openbare toiletten allemaal te vinden hoor, ik plas de hele dag door en anders kan ik niet naar buiten.”

Het kan soms lang duren om van A naar B te komen, zegt ze. “Jezusmina wat duurt dat lang, denk ik dan. Maar het is niet dat ik daarom niet meer ga hoor! Dan ga ik maar wat eerder van huis. Ik heb geen geraniums dus daar kan ik ook niet achter zitten. Als ik iets wil zien ga ik even de stad in. Zolang het nog gaat maak ik overal optimaal gebruik van.”

De week is sowieso aardig gevarieerd: op dinsdag gaat ze met Trevvel naar bingo, van Schiedam tot het Oude Noorden. “Donderdag doe ik gym, hier beneden, heerlijk lekker een uurtje voor mezelf. En vrijdag ga ik bloemen halen bij mijn broer, die heeft een bloemenstand in Ommoord.” Op vrijdag en zondag is het ook nog borrel beneden aan de bar. “Weet je wat ik zo belangrijk vind: je bent onder de mensen en je blijft een beetje bij. Dus ik heb een rollator of scootmobiel, nou en! Ik hoor er gewoon bij.”

Iets meer openbare toiletten zouden voor haar welkom zijn. “Ik weet ze allemaal te vinden hoor, ik plas de hele dag door en anders kan ik niet naar buiten. En bankjes zijn ook belangrijk. Dan heb je weer een praatje, zoals afgelopen vrijdag met een aardige zwerver. Die ging naast me lekker liggen te slapen terwijl ik op Trevvel wachtte. Nou je maakt weer eens wat mee én ik heb vrijdag bij de borrel weer wat te vertellen.”

De (on)beperkte stad: Overall de basis op orde mét een aantal focusgebieden.

47

Social Snackbar (onderdeel van Arttenders Group) is een ontwerpstudio voor sociale duurzaamheid uit Rotterdam met een focus op co-creatie in de publieke ruimte. In opdracht van de gemeente Rotterdam en Dura Vermeer heeft Social Snackbar gewerkt aan de interviews voor deze publicatie. Deze portretreeks markeert het startpunt van een breder toegankelijkheidsonderzoek in de Gemeente Rotterdam. Het volledige participatieve onderzoekstraject met interviews, co-creatiesessies en ontwerpworkshops dient als basis voor een publicatie waarin mensen met een mobiliteits- en visuele beperking hun behoeften en uitdagingen delen. Vervolgens wordt dit vertaald in een toolkit voor stadmakers.

De gesprekken die zijn gevoerd tonen de urgentie en het belang van inclusief ontwerp. Ieder verhaal is uniek en tegelijkertijd zijn er alleen al op basis van deze gesprekken veel overeenkomsten te duiden. Deze reflectie door Social Snackbar biedt een tussenstand van de bevindingen tot nu toe.

48

Niet alleen mensen met een structurele mobiliteitsbeperking, maar iedereen heeft op een moment, bijvoorbeeld als kind, tijdens een zwangerschap of door ouderdom, baat bij een zo toegankelijk mogelijke openbare ruimte. De noodzaak voor aandacht voor toegankelijkheid is groot. Tijdens de interviews gaat het helaas vaak over de absolute basistoegankelijkheid, die nog veel te weinig bereikt wordt, waardoor het lastig is om een verdiepend gesprek te hebben over de toegankelijkheid van sport- en speelgebieden. De beperking om mee te kunnen doen wordt daardoor meer veroorzaakt door de minimale geschiktheid van de openbare ruimte dan door de fysieke gesteldheid van de gebruiker.

Om te beginnen doen alle geïnterviewden een oproep naar meer aandacht voor universeel ontwerp. Niemand wil een afzonderlijke weg moeten gebruiken en zich daardoor 'anders' voelen. Zo vertelt Suzanne dat een kind liever samen speelt met andere kinderen, dan een op zichzelf staande rolstoelschommel te gebruiken. Ruimte voor spontane ontmoeting en verbinding ontstaat juist in deze gedeelde ruimte. Een universeel ontwerp kan je realiseren door toegankelijkheid voor een zo breed mogelijke groep gebruikers vanaf het begin van het ontwerpproces mee te nemen.

49 Een goede basis zorgt ervoor dat mensen mee kunnen doen aan de samenleving en zich net als leeftijdsgenoten kunnen ontwikkelen. Het stelt hen in staat om zelfstandig van A naar B te kunnen gaan en toegang te hebben tot onderwijs en werk. Een inclusieve openbare ruimte kan mensen de mogelijkheid geven om zelfstandig te zijn en blijven. Zelfstandigheid vergroot de onafhankelijkheid en vrijheid, een basisrecht van elk mens. Een concrete ingreep die daaraan bijdraagt is bijvoorbeeld het plaatsen van bepaalde voorzieningen op bereikbare hoogtes, zoals de knoppen van een stoplicht of een lift. Uit de interviews blijkt ook dat de aanwezigheid van genoeg bankjes en openbare toiletten in de openbare ruimte essentieel zijn. De aan- of afwezigheid van bankjes en toiletten kan voor iemand écht de reden zijn om wel naar buiten te gaan of juist thuis te blijven.

Een bestemming bereiken is voor mensen met een mobiliteitsbeperking vaak een grote en tijdrovende onderneming. Het is dus echt nodig om te weten dat je welkom bent op die bestemming voordat je erheen gaat. Daarom is het belangrijk om (digitaal) te informeren en aan te geven of en hoe een ruimte toegankelijk is, welke specifieke voorzieningen er zijn en of er voldoende parkeergelegenheid is. Hierbij is het in de programmering ook belangrijk om rekening te houden met verschillende karakters van gebruikers. De ene rolstoelgebruiker durft iets wel te ondernemen, en de ander niet, maar voor beide moet het uiteindelijk toegankelijk zijn. Juist deze keuzevrijheid zorgt voor autonomie.

Door alle geïnterviewden wordt ook onder- 50 streept dat de toegankelijkheid van de openbare ruimte direct verbonden is met het onderhoud ervan. Losliggende tegels, geparkeerde scooters, verzakte tramsporen en overhangende takken op de stoep verhinderen de doorgang. Het zijn allemaal zaken waarop gestuurd kan worden door diverse beheerpartijen, en waarop de gemeente overkoepelend moet aansturen of handhaven. Goede afspraken maken over het onderhoud na realisatie van een project is dus cruciaal en mag nooit vergeten worden.

En als we het dan toch nog specifiek over de toegankelijkheid van sport- en speelgebieden hebben, wordt een oproep gedaan om liever één of een aantal plekken uit te kiezen die

echt volledig toegankelijk zijn, en fungeren op regionale schaal. Mensen met een mobiliteitsbeperking maken namelijk vaak toch al gebruik van aangepast vervoer en dan is één centrale, bereikbare, en integraal goed toegankelijke plaats meer wenselijk dan meerdere half toegankelijke plaatsen die iets dichterbij zijn.

Afsluitend weten mensen met een mobiliteitsbeperking zelf het beste wat ze nodig hebben. Het is daarom noodzakelijk, én heel waardevol om die stem mee te nemen in het ontwerpproces. Expertise van deze ervaringsdeskundigen is onmisbaar, maar zorgt ook voor een goed functionerend ontwerp vanaf het begin én draagvlak bij de gebruiker. Zoals in de interviews

51

gesteld: “Niets over ons, zonder ons.”

Faye Ellen

Oprichter Social Snackbar

Deze publicatie is een initiatief van
Rotterdam Onbeperkt *Gemeente Rotterdam*
Programmalijn Sociale Impact *Dura Vermeer Bouw en Vastgoed*